

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för humaniora

Svenska som andraspråk A och Svenska som andraspråk 1 - samma kurs med olika namn?

*En jämförelse av kursplanerna inom Läroplan för frivilliga skolformer 94 och
Läroplan för gymnasieskolan 2011.*

Anna Jerlinder Krüger

2012

Uppsats högskolenivå, 7,5 hp

Svenska språket

Svenska som andraspråk B 30 hp, VT 2012

Handledare: Ulrika Serrander

Examinator: Ulrika Serrander

Sammandrag:

Syftet med uppsatsen är att identifiera skillnader och likheter mellan kursplanerna för Svenska som andraspråk A inom *Läroplan för frivilliga skolformer 94* (Lpf94) och Svenska som andraspråk 1 inom *Läroplan för gymnasieskolan 2011* (Lgy11) samt att undersöka i vilken utsträckning kursplanerna ger stöd för arbete med formativ bedömning genom genrepedagogik. Materialet, som består av Skolverkets ämnesbeskrivningar och kursplaner för svenska som andraspråk, ställs i relation till forskning om andraspråksinläring i skolan samt forskning om formativ bedömning och genrepedagogik.

Undersökningens resultat visar att visst stöd för *formativ bedömning* ges redan i kursplanen inom Lpf94 men att det är först i och med Lgy11 som formuleringar i kursplanen ger stöd även för explicit undervisning i *genrepedagogik*, vilket i denna uppsats likställs med en modell för *formativ bedömning*. Dessutom ger kursplanen inom Lgy11, i större utsträckning än kursplanen inom Lpf94, stöd för undervisning som i linje med aktuell andraspråkforskning betonar vikten av att ta tillvara elevernas egna erfarenheter, att brygga över skillnaderna mellan vardagsspråk och skolrelaterat språk samt att ge förutsättningar för en språklig medvetenhet.

Nyckelord:

Svenska som andraspråk, Lgy11, formativ bedömning, genrepedagogik, andraspråksforskning

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1. Syfte och frågeställningar	4
2. Tidigare forskning	6
2.1. Svenska som andraspråks historia	6
2.2. Centrala begrepp inom andraspråksforskning	6
2.3. Formativ bedömning	7
2.4. Genrepedagogik	8
3. Metod och material	10
3.1 Metodkritik	10
4. Resultat	11
4.1. Kursplanernas disposition	11
4.2. Jämförelse av kursplanernas innehåll	11
4.2.1. Riktlinjen <i>Språk tar tid</i>	11
4.2.2. Riktlinjerna <i>Kontextualisering</i> och <i>Flerstämmighet</i>	12
4.2.3. Riktlinjen <i>Fokus på skolrelaterat språk</i>	13
4.2.4. Riktlinjen <i>Tydliga språkliga mönster och modeller och språklig medvetenhet</i>	14
4.2.5. Formativ bedömning via genrepedagogik	14
5. Diskussion och slutsats	16
5.1. Diskussion	16
5.2. Slutsats	17
6. Källförteckning	18
6.1. Litteraturlista	18
6.2. Referenslitteratur	19
Bilaga 1. Lpf94 Ämne - Svenska som andraspråk	20
Bilaga 2- Lpf94 Kursplan för SVA1201 - Svenska som andraspråk A	24
Bilaga 3 Kursplan inom Lgy11	26
	26

1. Inledning

Andraspråksforskare som Cummins (2001) och Thomas & Collier (1997) har länge undersökt hur skolan kan ge möjlighet för andraspråkselever att utvecklas och nå skolframgång. Med utgångspunkt i dessa studier undersöker Catarina Economou (2007) hur forskningsrönen avspeglar sig i kursplanen för Svenska som andraspråk A, inom Läroplan för frivilliga skolformer 1994. Kursplanen för den nya gymnasieskolan 2011 och dess förankring i andraspråksforskning finns dock ännu inga studier på, vilket gav uppslag till denna uppsats.

Hösten 2011 genomfördes gymnasiereformen Gymnasieskola 2011 (Gy 2011) med syftet att: göra eleverna väl förberedda inför yrkeslivet eller för högskolestudier, att alla elever ska nå målen och ta gymnasieexamen inom tre år, att utbildningarna ska vara likvärdiga samt att studievägar och styrdokument ska vara tydliga (Skolverket 2011a, s.12). Förändringsarbetet innebär ny läroplan (Lgy11), nya kursplaner och att aktuell skolforskning får anledning att lyftas fram på skolorna. Läsåret 2011/2012 är alltså första året de nya kurserna ges och lärare på skolor över hela Sverige ska anpassa sin undervisning till nya kursplaner och en ny läroplan. Av naturliga skäl är de nya kursplanerna i mångt och mycket ett utforskat område, vilket gör det desto mera angeläget att studera dem närmare. Särskilt med tanke på att skolforskningen i dag har flyttat fokus från undervisning till lärande (Lindström 2011, s. 9). Ett aktuellt begrepp är här *formativ bedömning*, eller *bedömning för lärande*, som ett stöd för elevernas lärande och en del av undervisningen (Björklund Boistrup 2001, s. 109). I motsats till detta kan summativ bedömning ställas - en sammanfattning vad eleven kan vid en viss tidpunkt, t.ex. vid kurslut.

Det är också summativt jag själv i första hand använt mig av kursplanerna i Svenska som andraspråk, inom Lpf94. Detta väcker mitt intresse att studera vilket stöd kursplanen i Svenska som andraspråk inom Lgy11 ger för *formativ bedömning*, under kursens gång. För att undersöka detta studerar jag i vilken mån *genrepagogik* (Hedeboe & Polias 2008, s. 15f), som i denna uppsats likställs med en modell för formativ bedömning, kan tillämpas i de olika kurserna. Kort sagt vill jag undersöka om det finns någon mer skillnad mellan kurserna Svenska som andraspråk A och Svenska som andraspråk 1 än namnet.

1.1. Syfte och frågeställningar

Syftet med undersökningen är att identifiera skillnader och likheter mellan kursplanerna för Svenska som andraspråk A inom *Läroplan för frivilliga skolformer 94* (Lpf94) och Svenska som andraspråk 1 inom *Läroplan för gymnasieskolan 2011* (GY11) samt att undersöka i vilken utsträckning kursplanerna ger stöd för arbete med formativ bedömning genom genrepagogik.

De mer specifika frågeställningarna lyder:

- Vilka centrala begrepp inom andraspråksforskning, sammanfattade av Economou (2007, s. 85ff), syns i Skolverkets beskrivning av kursmålen i Svenska som andraspråk A, inom Lpf94, och centralt innehåll i Svenska som andraspråk 1, inom Gy11?
- I vilken utsträckning ges stöd för formativ bedömning genom genrepedagogik i de olika kursplanerna?

2. Tidigare forskning

2.1. Svenska som andraspråks historia

Gunnar Tingbjörn (2004, s. 743ff) ger en översikt över hur skolämnet Svenska som andraspråk behandlats av politiker. Tingbjörns översikt fokuserar inte på själva styrdokumentens innehåll men resultatet kan lika fullt bidra med en bakgrund till denna uppsats fokus. Tingbjörn visar hur ämnet utvecklats från det att behovet först uppstod i och med arbetskraftsinvandringen på 60-talet. I ämnets linda fick studiecirkelledare utan erfarenhet av andraspråksinläring undervisa i Svenska som främmande språk. 1982 började beteckningen Svenska som andraspråk användas och 1987 blev svenska som andraspråk ett eget ämne i lärarutbildningen. Under 90-talet tog dock, som Tingbjörn visar, ämnet ett steg fram och två tillbaka då det 1990 infördes som eget ämne i gymnasieskolan, dock utan att ge allmän behörighet till eftergymnasiala studier. Under en kort period 1994 togs också skolämnet bort helt. I och med regeringsskiftet 1995 återtog dock svenska som andraspråk som skolämne (Tingbjörn 2004, s. 756 f) och sedan 1997 är kurserna lika behörighetsgivande för vidare studier som kurserna i modersmålsvenska (Economou 2007, s. 35).¹

2.2. Centrala begrepp inom andraspråksforskning

Catarina Economou (2007, s. 85ff) gör en sammanställning av de pedagogiska riktlinjer som i forskning lyfts fram som centrala för andraspråksundervisning. Economou utgår i sin sammanställning framförallt från den kanadensiska forskaren och pedagogen Jim Cummins (2001) samt de amerikanska forskarna Wayne Thomas och Virginia Colliers studier (Thomas & Collier, 1997).

De åtta riktlinjer som lyfts fram är (fritt sammanfattade av mig efter Economou (2007)):

1. *Mångfalden som resurs* – att undervisningen bör förankras i elevernas bakgrund, oavsett vilken bakgrund det är, och ses som en språngbräda för vidare insikter.
2. *Ömsesidig respekt* - såväl lärare som elever behöver känna respekt för varandra för att undervisningen ska fungera.

¹ I och med gymnasiereformen 2011 gjordes behörighetssystemet om något och nu benämns kurserna Svenska 1 och Svenska som andraspråk 1 gymnasiegemensamma ämnen och läses av samtliga gymnasieelever. För högskolebehörighet krävs dock även Svenska som andraspråk 2 och 3 (alternativt Svenska 2 och 3) (Skolverket 2011a).

3. *Höga förväntningar och engagerande arbetsområden*- läraren ska ha höga förväntningar på och tilltro till elevens förmåga. Det eleverna talar om, lyssnar till, läser och skriver om måste kännas viktigt för dem.
4. *Kontextualisering*- Eleverna ska ges möjlighet till samarbete så att de utvecklar språket i meningsfulla sammanhang samt kan hjälpa varandra till ytterligare förståelse, t.ex. genom samtal. Här aktualiserar Economou också begreppet ”stöttning” och avser efter vad jag kan se kollektiv stöttning där eleverna bidrar till varandras språkutveckling utan inblandning av läraren (Lindberg 2004, s. 474f).
5. *Flerstämmighet*- i klassrummet ska alla röster höras och läs- och skrivaktiviteter ska ”utnyttjas så att de stödjer den inläring som sker genom muntlig aktivitet” (Economou 2007, s. 87).
6. *Fokus på skolrelaterat språk*- elever måste ges möjlighet att utveckla ett skolrelaterat, eller kunskapsrelaterat och situationsberoende språk, skiljt från det situationsberoende vardagsspråket (Axelsson m.fl. 2009, s. 7). Eleverna behöver också utveckla en kritisk språkmedvetenhet om ”hur deras språk fungerar och om olika språkbruk” (Economou 2007, s. 88).
7. *Tydliga språkliga mönster och modeller och språklig medvetenhet*- eleverna behöver göras medvetna att språk används på olika sätt i olika sammanhang, vilket leder till insikt om inläring av ett andraspråk. De behöver också få diskutera vilka språkliga mönster som förväntas i vilka sammanhang. Economou tycks här göra skillnad på språklig medvetenhet som rör skolrelaterat språk kontra vardagsspråk (se riktlinjen ovan) och språklig medvetenhet som rör medvetenhet om andraspråksinläring (se Economou 2007, s. 87-89).
8. *Språk tar tid*- Elever och lärare bör bli medvetna om att andraspråksinläring är en process som sker över, lång, tid.

De första tre riktlinjerna menar Economou rör utbildning i allmänhet medan de sista fem rör undervisning av andraspråkselever i synnerhet. Dessa fem punkter får därmed utgöra utgångspunkten i min uppsats.

2.3. Formativ bedömning

Viveca Lindberg, Lars, Lindström & Astrid Pettersson (red., 2011) ger en översikt över hur läroplanerna i dag, med stöd i aktuell forskning, flyttar fokus från summativ bedömning, i slutet av en kurs, då eleven får reda på vad denne lärt sig och vilket betyg han/hon får mot *formativ bedömning*, under kursens gång. Den senare bedömningen används för att vägleda eleven och

läraren i vad undervisningen bör lägga fokus på för att främja måluppfyllelse (Lindström 2011, s.13). Denna form av bedömning, även kallad *bedömning för lärande*, finner stöd i den sociokulturella skolan, med den sovjetiske socialpsykologen Lev Vygotskij som frontfigur. Här ses lärandet som en social process (Lindström 2011, s. 22) där elever och lärare tillsammans leder lärandet framåt.

Trots en utbredd diskussion, inom skolforskningen, om det förändrade bedömnings sättet lyfter Lars Lindström (2011, s. 13) fram att *bedömning för lärande* inte är särskilt vanlig i skolorna. Detta beroende på att den nya bedömningen kräver en sådan genomgripande förändring av arbetssätt och syn på undervisning. Björklund Boistrup och Philgren (2011) visar på ett förändrat förhållningssätt i de övergripande läroplanerna Lgr11 och Lgy11 men hur den formativa bedömningen kan ges utrymme i kursplanerna för svenska som andraspråk på gymnasiet framgår dock inte i boken. Här kan alltså min undersökning bidra.

2.4. Genrepedagogik

Genrepedagogiken ligger helt i linje med den förskjutning som sker mot *formativ bedömning* med fokus på processer, feedback och att lärare och elever tillsammans bedömer hur eleven ska kunna gå vidare med sitt lärande (Lindström 2005, s. 14-17). Det är därför också relevant för denna uppsats att undersöka i vilken utsträckning kursplanerna ger stöd för att arbeta genrepedagogiskt.

Inom andraspråksforskning är det ett känt faktum att skolgången för andraspråksinlärare kan kantas av svårigheter. Att börja i skolan innebär nämligen också starten till att lära sig ett skolrelaterat, eller kunskapsrelaterat och situationsberoende språk, skiljt från det situationsberoende vardagsspråket (Axelsson m.fl. 2009, s. 7). Skolsystemet, och framför allt läromedlen, är naturligt nog utformade så att basen i språket förutsätts finnas när eleverna börjar skolan, och att skolan sedan bygger vidare på denna för att utveckla ett kunskapsrelaterat språk (Sjökvist 2011, s. 63). För andraspråks eleverna, som inte givet har basen i språket med sig, kan detta orsaka problem då det enligt studier av den kanadensiske pedagogen Jim Cummins tar dem minst fem år att komma ikapp studiemässigt, på grund av språket (Cummins 2001, s. 6).

Att eleverna från marginaliserade grupper inte når målen för läs- och skrivundervisning är på intet sätt unikt för Sverige. En modell för att komma till rätta med problemen utvecklades t.ex. under slutet av 80-talet och början av 90-talet i Australien (Axelsson m.fl. 2009, s. 33). Här föddes *genrepedagogiken* eller Sydneyskolan, inom den systemisk-funktionella lingvistik (SFL) (Hedeboe & Polias 2008, s. 15f). Studier hade då visat att framför allt andraspråksinlärare missgynnades av den traditionella skrivundervisningen, som fokuserade på skrivande utifrån egna erfarenheter. Det eleverna verkligen behövde var explicit undervisning i de olika faktatexter de annars förväntades lära sig skriva bara genom att läsa lärobokstexter (Kuyumcu 2004, s. 583). Denna pedagogik grundar sig, precis som *formativ bedömning*, på den sociokulturella skolan och Vygotskij's tankar om hur eleverna tillsammans med kamrater och lärare ska utvecklas på bästa sätt. Detta möjliggörs genom att undervisningen sker inom den närmaste utvecklingszonen, dit

eleven har direkt potential att nå genom stöd, interaktion och delaktighet. Här används också begreppet scaffolding, stöttning, dvs. en tillfällig, nödvändig, hjälp läraren ger för att eleverna ska kunna gå mot nya dimensioner i sitt lärande (Hedeboe & Polias 2008, s. 16).

3. Metod och material

För att besvara frågeställningarna och uppnå syftet studeras styrdokumenterna för kurserna Svenska som andraspråk A inom Lpf94 och Svenska som andraspråk 1 inom Gy11. Detta görs utifrån fem av de pedagogiska riktlinjer som i forskning lyfts fram som centrala för andraspråksundervisning, enligt Catarina Economou (2007, s. 85ff), dessa presenteras i avsnitt 2.2, ovan: *Kontextualisering, flerstämmighet, fokus på skolrelaterat språk, tydliga språkliga mönster och språklig medvetenhet* samt *språk tar tid*. Sedan jämförs dessa riktlinjer med genrepedagogiken, då denna kan ses som en metod för att arbeta med formativ bedömning.

För att området inte ska bli för stort väljer jag att fokusera enbart på den första gymnasiekursen inom ämnet, det vill säga Svenska som andraspråk A (hädanefter SVA A) och Svenska som andraspråk 1 (hädanefter SVA 1). Jag tittar främst på kursmålen och centralt innehåll och nämner endast i undantagsfall betygskriterierna och kunskapskraven i de fall då de ger ytterligare, relevant, information om kursernas innehåll. Relevant är dock de övergripande syftena inom de olika kursplanerna, framför allt för riktlinjen *Språk tar tid*.

3.1 Metodkritik

Att jämföra två texter innebär att tolka, och då den som utforskar en text alltid har sina egna referensramar i bagaget kan det inte bli fråga om en objektiv tolkning. Personliga premisser och förkunskaper påverkar tolkningen. I det här fallet att författaren arbetat med kursplanen från Lpf94 sedan 2009 och format sin undervisning efter den. Genom att aktivt tänka på detta hoppas jag dock höja tillförlitligheten.

4. Resultat

4.1. Kursplanernas disposition

Innan vi tittar närmare på kursplanernas innehåll bör vi orda något om dispositionen. Kursplanerna inom Lpf94 och Lgy11 har något olika upplägg. Inom Lpf94 delas styrdokumentet upp i flera olika dokument. Ämnesbeskrivningen har ett eget dokument, SKOLFS:2000:2, där *ämnets syfte*² först beskrivs för att sedan ange fjorton *mål att sträva emot* följt av en beskrivning av *ämnets karaktär och uppbyggnad*. I SKOLFS:2000:3 kommer sedan själva kursplanen uppdelad på elva kursmål följt av *betygskriterier* för godkänt till mycket väl godkänt. Inom Lgy11 delas styrdokumentet inte upp utan all information som rör ämnet samlas i samma dokument. Först beskrivs där *ämnets syfte* sedan anges de åtta målen, eller de *kunskaper, som eleven ska ges förutsättningar att utveckla*. För varje kurs anges sedan vilket *centralt innehåll* undervisningen i kursen ska behandla för att eleverna ska få möjlighet att utveckla de kunskaper som beskrivs i målen, i Svenska som andraspråk 1 rör det samtliga åtta mål. Sist beskrivs *kunskapskraven* för betygen F till A (Skolverket 2011b, s. 182f). Med detta sagt går vi över till att jämföra kursplanernas innehåll.

4.2. Jämförelse av kursplanernas innehåll

4.2.1. Riktlinjen *Språk tar tid*

Som tidigare nämnts visar Jim Cummins forskning (2001, s. 4) att det tar andraspråksinlärare minst fem år att komma i kapp, förstaspråkstalare, studiemässigt. Att andraspråksinlärning är en långsiktig process syns i ämnesbeskrivningen inom Lpf94 ”Inlärningen av ett nytt språk är en långsiktig process som fortsätter även efter det att eleverna avslutat sina studier” (SKOLFS:2000:2). Economou (2007, s. 94) menar också att det syns i såväl ämnesbeskrivningen som kursplanemål att ett huvudsyfte med svenska som andraspråk är att stödja denna långsiktiga process. Mer ingående än så berör hon inte riktlinjen och även om det i ämnesbeskrivningen finns ytterligare formulering som stöder riktlinjen: ”utveckla goda inlärningsstrategier, så att en fortlöpande utveckling av kunskaper i svenska sker” (SKOLFS:2000:2) så framgår det inte tydligt i kursplanen för SVA A att *språk tar tid*.

² Rubriker i kursplanerna markeras med kursiv stil.

I ämnesbeskrivningen inom Lgy11 framgår inte den långsiktiga processen lika tydligt men att ämnet syftar till att ge eleverna förutsättningar att ”klara vidare studier och ta aktiv del i samhällslivet” lyfts fram. I varken kursplanen för SVA A eller SVA 1 finns specifika formuleringar som tyder på att hänsyn tas till att det tar lång tid att uppnå åldersadekvat nivå på det kunskapsrelaterade språket.

4.2.2. Riktlinjerna *Kontextualisering* och *Flerstämmighet*

Economou (2007, s. 94) menar att det i kursplanen för SVA A inte finns någon formulering som stödjer interaktion och *kontextualisering*. Detta är dock en något snäv tolkning då det i kursplanen står att eleven skall kunna ”samtala om och diskutera aktuella frågor och kulturella företeelser” samt att eleven skall ”vilja och våga använda det svenska språket för muntlig och skriftlig kommunikation i skiftande sammanhang och kulturer” (SKOLFS: 2000:3). Formuleringarna är förvisso vaga men kan tolkas som stöd för *kontextualisering*. I SVA 1 finns dock tydligare stöd för *kontextualisering* då samtalet ges ett större utrymme i det *centrala innehållet*. Eleverna ska arbeta med strategier för att förstå och för att göra sig förstådda i samtal och diskussioner. De ska dessutom bemöta andras argument. Eleverna ska också delta i samtal om modern skönlitteratur. Allt detta ger stöd för att kursen i SVA 1 ger större utrymme än SVA A för *kontextualisering*.

Economou (2007, s. 87) beskriver att *flerstämmighet* finns när alla röster görs hörda samt att och läs- och skrivaktiviteter ska ”utnyttjas så att de stödjer den inläring som sker genom muntlig aktivitet”. Eleverna måste alltså känna att de bidrar med något viktigt och att deras bidrag leder t.ex. en diskussion vidare. Detta är, precis som Economou påpekar (2007, s. 94), inget som hamnar i fokus i kursplanen för SVA A. Ett visst utrymme för *flerstämmighet* kan dock ses i formuleringarna om att eleven skall ”beskriva erfarenhet av sin kultur och jämföra med den svenska kulturen” (SKOLFS: 2000:3)³, vilket visar på vikten av att låta flera röster höras, även om formuleringen bäst passar in på riktlinjen *mångfalden som resurs*. I detta moment SKA undervisningen baseras på elevernas egna erfarenheter. Dessutom ska eleverna göra ett fördjupningsarbete utifrån ”intressen, behov eller vald studieinriktning” vilket ger visst utrymme för *flerstämmighet* men även riktlinjen *höga förväntningar och engagerande arbetsområden*. Hur detta kan stödja den muntliga inläringen blir dock ej tydligt. I ämnets syfte för SVA A inom Lpf94 finns däremot också formuleringar som ger utrymme för *flerstämmighet* då eleverna skall få ”riktigt med tillfällen att använda och utveckla sina färdigheter i att tala, lyssna, se, läsa och skriva och att möta olika texter och kulturyttringar” (SKOLFS: 2003:3), vilket även detta ger utrymme för riktlinjen *mångfalden som resurs*.

³ Economou har en viktig invändning mot att kulturbegreppet här används i singularis (2007, s. 95).

I SVA 1 ges som sagt större utrymme för samtal, än i SVA A, vilket också torde leda till *flerstämmighet*. Dessutom stödjer en formulering i det *centrala innehållet* att en kombination av olika språkliga aktiviteter (muntliga och skriftliga) kan leda till språkutveckling: ”Reflektion över språkinläring, med tonvikt på hur muntliga situationer och texter kan användas för att bygga upp ordförrådet och utveckla språket” (Skolverket 2011b, s. 184). I ämnets syfte klargörs också att innehållet i undervisningen ska väljas så att elevernas ”tidigare erfarenheter och kunskaper tas tillvara” (Skolverket 2011b, s. 182).

4.2.3. Riktlinjen *Fokus på skolrelaterat språk*

Att det skolrelaterade språket utgör grunden för SVA A kan uttydas av att kursplanen uttrycker att eleven efter avslutad kurs ska ha ett rikt ordförråd, tydligt uttal och god språkbehandling. Economou (2007, s. 94) menar dock att det i kursplanen för SVA A inte står något om explicit undervisning i det skolrelaterade språket eller akademiska normer. I riktlinjen *Fokus på skolrelaterat språk* lägger Economou (2007, s. 88) som tidigare nämnts också en kritisk språkmedvetenhet där eleverna lär sig om språkbuk och hur deras språk fungerar, vilket enligt Economou, inte ges stöd för i kursplanen för SVA A. Att eleverna ska vara medvetna om skillnader mellan talat och skrivet språk, vilket står i kursplanen för SVA A, är alltså inte något som enligt Economou räcker för att kopplas samman med skolrelaterat språk. Ett skolrelaterat språk torde dock innebära att behärska referat- och citatteknik genom att kunna göra hänvisningar till olika källor. Detta är inget som lyfts fram i kursplanen för SVA A, däremot uttrycks det i kursplanen för SVA 1.

I SVA 1 finns vidare formuleringar som tyder på att språklig medvetenhet och analys av språk lyfts fram, nämligen att undervisningen ska behandla ”Svenska språkets ordförråd och struktur i olika kommunikationssituationer” (Skolverket 2011b, s. 183) samt att undervisningen ska behandla språkliga drag i berättande, beskrivande och argumenterande texter. Att eleverna ska ges explicit undervisning i olika genrer, som de möter i skolan, stöds också av att undervisningen ska behandla ”strategier för att skriva olika typer av texter /.../. Textuppbyggnad, textmönster/.../ i framför allt berättande, beskrivande och argumenterande texter” (Skolverket 2011b, s. 183). Mer om detta under nästa rubrik.

Inom SVA 1 finns också ett centralt innehåll som rör språklig variation, vilket ger utrymme för språklig medvetenhet, då eleverna ska reflektera över hur språket kan påverkas av geografisk ort, ålder, kön och social bakgrund. Dessutom ska, enligt kunskapskraven, eleven reflektera över olika språkliga variationers status i olika sammanhang (Skolverket 2011b, s. 184f).

4.2.4. Riktlinjen *Tydliga språkliga mönster och modeller och språklig medvetenhet*

I SVA A finns, precis som Economou (2007, s. 94) påpekar, stöd för att undervisningen bör riktas mot medvetenhet om andraspråksinläring och språkutveckling genom t.ex. att utveckla rikt ordförråd, tydligt uttal och god språkbehandling. Utifrån vilka mönster och modeller framgår dock inte då det endast står att eleven ska anpassa språket efter situation och mottagare. På ett sätt visar detta att genremedvetenhet är viktigt men inte givet att undervisningen ska styras mot detta.

I SVA 1 ska undervisningen behandla ”strategier för att skriva olika typer av texter som är anpassade efter ämne, syfte, situation och mottagare”. Här tydliggörs också att undervisningen ska fokusera på textupbyggnad, textmönster och språkliga drag i berättande, beskrivande och argumenterande texter (Skolverket 2011b, s. 183). Dessa formuleringar menar jag stödjer explicit undervisning med anknytning till genrepedagogik.

När det gäller den *språkliga medvetenheten*⁴ står det i ämnesbeskrivningen inom Lpf94 att ett kontrastivt perspektiv är centralt för utbildningen i Svenska som andraspråk, samt att det i ämnet finns teoretisk kunskap om andraspråkinläring. Detta är dock inte något som uttryckligen syns i kursplanen för SVA A. I kursplanen för SVA 1 lyfts detta fokus däremot upp då det, som nämnts tidigare, finns formuleringar om att eleven ska reflektera över språklig variation. Dessutom ska eleven göra jämförelser mellan svenska språket och elevens modersmål samt reflektera över sin språkinläring (Skolverket 2011b, s. 184).

4.2.5. Formativ bedömning via genrepedagogik

I Lgy11 finns stöd för en formativ syn på bedömning i formuleringen, om att det är alla lärares uppgift att under utbildningens gång ge ”information om framgångar och utvecklingsbehov i studierna” (Skolverket, 2011, s. 16). Flera lärare än svenskläraren ska också ansvara för språkutvecklingen då det också är alla lärares ansvar att ”organisera och genomföra arbetet så att eleven /.../ får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling” (Skolverket 2011, s.12). Av intresse för denna uppsats är dock att undersöka vilket stöd för *formativ bedömning* som egentligen ges i kursplanerna SVA A och SVA 1. Här väljer jag som sagt att se *genrepedagogik* som en form av formativ bedömning då den ger en modell för hur lärare kan lotsa elever genom det som Hedeboe & Polias (2008, s. 14) beskriver som skolans uppdrag:

En viktig uppgift för skolan är att utveckla elevernas förmåga att delta i allt fler och allt mer varierade kontexter: från de vardagliga kontexterna i familjen och bland kompisar till kontexter

⁴ Här i betydelsen språklig medvetenhet om andraspråksinläring.

som är ytterst tekniska och abstrakta, konstruerade av experter. Vi föreställer oss att detta mål för lärandet kan uppnås genom att utveckla genrer.

I genrepedagogiken ges en modell för cykel för undervisning och lärande med fokus på de språkliga mönster och kontexter eleverna möter i skolan där elever och lärare i tur och ordning ska: *Bygga upp kunskap, Modellera och dekonstruera, göra en gemensam textkonstruktion* och sist *göra en självständig textkonstruktion* (Hedeboe & Polias 2008, s17ff). Om vi då väljer att överföra detta till Economou riktlinjer (2007, s, 85ff) utifrån andraspråksforskning, ser vi många beröringspunkter. *Bygga upp kunskap* kan överföras till *kontextualisering och flerstämmighet*. Här tas elevernas olika erfarenheter in och kunskapen sätts i ett sammanhang. Som visas ovan finns formuleringar som stödjer detta arbetssätt både i kursplanen för SVA A och SVA 1. Då SVA 1 i större utsträckning ger stöd för undervisning utifrån samtalet är det möjligt att göra tolkningen att SVA 1 i större utsträckning ger stöd för den genrebaserade modellens första steg. De kommande stegen kan inte särskiljas lika tydligt i enskilda riktlinjer hos Economou men samtliga steg finns representerade. I steget *modellera och dekonstruera* ska elever och lärare nämligen göra förutsägbara mönster i texter tydliga (Hedeboe & Polias 2008, s. 18), här kan alltså *språkliga mönster och modeller* urskiljas. I nästa steg, *gemensam textkonstruktion*, fördjupas arbetet med *språkliga mönster och modeller*. Här kan också ytterligare fokus lägga på lämplig textstruktur och språklig struktur vilket kan överföras till *fokus på skolrelaterat språk*. Detta arbete förfinas sedan i *självständig textkonstruktion*.

Som visas ovan finns det formuleringar i kursplanen för SVA A som tyder på att textkonstruktion och skolrelaterat språk är viktigt för kursen, men stöd för explicit undervisning i genrepedagogik saknas. I kursplanen för SVA 1 finns tydligare formuleringar om att undervisningen ska fokusera på textupbyggnad, textmönster och språkliga drag i berättande, beskrivande och argumenterande texter (Skolverket 2011b, s. 183). Denna formulering tyder på ett förändrat förhållningssätt till hur eleverna utvecklar genrekompetsens. Eija Kuymucu (2004, s. 581f) hävdar att den allmänna uppfattningen bland lärare i dag är att genrer lärs in genom att elever läser olika texter i skolan och får förebilder – implicit inläring. Kuymucu menar också att skrivundervisningen i svenska ofta fokuserar på skrivande utifrån elevernas personliga erfarenheter, vilket gör att undervisningen i andra texttyper, av vikt för aktivt samhällsliv, försummas. Här nämner Kuymucu särskilt argumenterande skrivande. I formuleringarna i kursplanen för SVA A ges stöd för Kuymucus uppfattning men i kursplanen för SVA 1 kommer denna uppfattning på skam. Här ska, som sagt, undervisningen fokusera på berättande, beskrivande **och** argumenterande texter. Genom undervisning i textupbyggnad, textmönster och språkliga drag ska eleverna lära sig olika strategier för att skriva dessa olika typer av texter (Skolverket 2011b, s. 183).

5. Diskussion och slutsats

5.1. Diskussion

Jämförelsen visar att båda kursplanerna, för SVA A och SVA 1, stödjer synen på att *språk tar tid* men ingen av kursplanerna ger en närmare beskrivning av hur lärare och elever ska arbeta med detta i kursen. När det gäller *kontextualitet* och *flerstämmighet* menar jag, i motsats till Economou (1997), att det finns formuleringar i både SVA A och SVA 1 som stödjer arbetet med att låta fler röster komma till tals, och att sätta språkutvecklingen i ett sammanhang. Riktlinjerna framkommer dock mer tydligt i SVA 1. *Fokus på skolrelaterat språk* och *Språkliga mönster och modeller* framhävs som viktig i båda kursplanerna men det är bara i SVA 1 formuleringarna tyder på att kursinnehållet ska riktas mot explicit undervisning av t.ex. genretexter. När det gäller *språklig medvetenhet* i betydelsen insikt om andraspråksinlärning är det bara kursplanen för SVA 1 som har formuleringar som rör detta.

Riktlinjerna *kontextualisering*, *flerstämmighet*, *fokus på språkliga mönster och modeller* och *språklig medvetenhet* samt att *språk tar tid* har alla beröringspunkter med *formativ bedömning* och *genrepedagogik* då de ger utrymme för lärande med fokus på processer, feedback och att lärare och elever tillsammans bedömer hur eleven ska kunna gå vidare med sitt lärande (Lindström, 2005, s. 14-17). Detta kan också kopplas samman med den cykel för undervisning och lärande som presenteras av Hedeboe & Polias (2008, s. 17 ff). Även här finns formuleringar som stöder detta arbetssätt i kursplanen för SVA A men formuleringarna blir mer tydligt inriktade på explicit undervisning i kursplanen för SVA 1.

I inledningen påpekades att fokus flyttas från fokus från undervisning till lärande inom skolforskningen (Lindström 2011, s. 9). Ett aktuellt begrepp är här *formativ bedömning*, eller bedömning för lärande, som ett stöd för elevernas lärande och en del av undervisningen (Björklund Boistrup 2001, s. 109). Frågan var då hur kursplanerna i Svenska som andraspråk stöder denna typ av undervisning, och bedömning. För att sammanfatta uppsatsen resultat: visst stöd gavs redan i kursplanen inom Lpf94 men att det är först i och med Lgy11 som formuleringar i kursplanen ger stöd även för explicit undervisning i genrepedagogik, vilket i denna uppsats likställs med en modell för *formativ bedömning*. Dessutom ger kursplanen inom Lgy11 stöd för undervisning som i linje med aktuell andraspråkforskning betonar vikten av att ta tillvara elevernas egna erfarenheter, att brygga över skillnaderna mellan vardagsspråk och skolrelaterat språk samt att ge förutsättningar för en språklig medvetenhet. Kort sagt, en förändring av kursplanen som ligger i linje med aktuell forskning.

5.2. Slutsats

Så, är då Svenska som andraspråk A och Svenska som andraspråk 1 samma kurs med olika namn? Att döma av resultatet i denna uppsats finns självklart likheter mellan kursplanerna men skillnaderna är så pass stora att de inte kan kallas samma kurs med olika namn. Kursplanen för Svenska som andraspråk 1 grundar sig i större utsträckning på aktuell forskning både vad gäller andraspråksinlärning och formativ bedömning – en kurs i tiden.

6. Källförteckning

6.1. Litteraturlista

Axelsson, Monica (red.), Kraut, Pilar Albornoz, Ansaldo, Kristina, Fyrö, Gry, Johansson, Britt och Rämö, Tuija (2009), *Många trådar in i ämnet*, Språkforskningsinstitutet i Rinkeby.

Björklund Boistrup, Lisa (2011), "Att fånga lärandet i flykten", i : Lindberg, Viveca, Lindström, Lars & Pettersson Astrid (2011), *Pedagogisk bedömning: Att dokumentera, bedöma och utveckla kunskap*, Stockholms universitets förlag.

Cummins, Jim (2001), "Andraspråksundervisning för skolframgång- en modell för utveckling av skolans språkpolicy", i: Naucmér, Kerstin (red.), *Symposium 2000- ett andraspråksperspektiv på lärande*, Sigma förlag.

Economou, Catarina (2007), *Gymnasieämnet svenska som andraspråk – behövs det?*, Malmö studies in Educational Sciences: Licentiate Dissertation Series 2007:1, Malmö högskola.

Hedeboe, Bodil & Polias, John (2008), *Genrebyrån*, Hallgren & Fallgren.

Kuyumcu, Eija (2004), "Genrer i skolans språkutvecklande arbete", i: Kenneth Hyltenstam, & Inger Lindberg (red.), *Svenska som andraspråk - i forskning, undervisning och samhälle*, Studentlitteratur.

Lindberg, Inger (2004), "Samtal och interaktion – ett andraspråksperspektiv", i: Kenneth Hyltenstam, & Inger Lindberg (red.), *Svenska som andraspråk - i forskning, undervisning och samhälle*, Studentlitteratur.

Lindström, Lars (2011), "Pedagogisk bedömning", i Lindberg, Viveca, Lindström, Lars & Pettersson Astrid (2011), *Pedagogisk bedömning: Att dokumentera, bedöma och utveckla kunskap*, Stockholms universitets förlag.

S Philgren, Ann (2011), "Att planera för lärande och utveckling- individuella utvecklingssamtal och IUP", i Lindberg, Viveca, Lindström, Lars & Pettersson Astrid (2011), *Pedagogisk bedömning: Att dokumentera, bedöma och utveckla kunskap*, Stockholms universitets förlag.

Sjövist, Lena (2011), "När språket inte gör tanken rättvisa", I Lindberg, Viveca, Lindström, Lars & Pettersson Astrid (2011), *Pedagogisk bedömning: Att dokumentera, bedöma och utveckla kunskap*, Stockholms universitets förlag.

SKOLFS: 2000:2 (2000), *Ämne- Svenska som andraspråk*

SKOLFS: 2000:3 (2000), *Kursplan för SVA1201 - Svenska som andraspråk A.*

Skolverket (2011a), *Gymnasieskola 2011*, Fritzes offentliga publikationer.

Skolverket (2011b), *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*, Fritzes offentliga publikationer.

Thomas, Wayne & Collier, Virginia (1997), *School Effectiveness for Language Minority Students*, NCBE Resource Collection Series 9 December 1997, National Clearinghouse for Bilingual Education, Washington.

Tingbjörn, Gunnar (2004), *Svenska som andraspråk i ett utbildningspolitiskt perspektiv – en tillbakablick*. i: Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red.), *Svenska som andraspråk: i forskning, undervisning och samhälle*, Studentlitteratur.

6.2. Referenslitteratur

Bell, Judith (2006), *Introduktion till forskningsmetodik*. Studentlitteratur.

Dysthe, Olga, Frøydis Hertzberg & Torlaug Løkenstgard Hoel (2002), *Skriva för att lära: Skrivande i högre utbildning*. Studentlitteratur.

Strömquist, Siv (2006), *Uppsatshandboken: Råd och regler för utformningen av examensarbeten och vetenskapliga uppsatser*. Hallgren & Fallgren, 4:e uppl.

Bilaga 1. Lpf94 Ämne - Svenska som andraspråk

Gymnasieskolan

Kurser som ges i ämnet:

SVA1201 - Svenska som andraspråk A 100 poäng

SVA1202 - Svenska som andraspråk B 100 poäng

Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet svenska som andraspråk syftar till att elever med ett annat modersmål än svenska skall få möjligheter att utveckla god förmåga att kommunicera muntligt och skriftligt på svenska. Ämnets syfte är att stödja den speciella inlärningsprocess som tillägnandet av ett andraspråk innebär och därmed hjälpa eleverna till en vid och varierad språkutveckling.

Utbildningen i ämnet syftar till att eleverna skall få så goda kunskaper i svenska att de med fullt utbyte kan tillgodogöra sig utbildningen inom studieinriktningen, så att de kan klara sig i vidare studier, i arbetslivet och i samhällslivet.

För elever som har ett annat modersmål än svenska är utbildningen i svenska som andraspråk inte bara en väg till allt bättre språkbehärskning och språkutveckling utan ämnet syftar också till att fördjupa förståelsen av livet i Sverige, så att eleverna blir allt mer delaktiga i svenska förhållningssätt och traditioner. Varierande aspekter på samhällsliv och kultur skall därför återkommande integreras i språkutbildningen.

Utbildningen syftar till att eleverna skall lära sig att använda skrivandet för att tänka och lära. Litteraturläsningen skall – utöver att vara en källa till glädje, personlig utveckling och tillfredsställelse – öka elevernas medvetenhet om den betydelse skönlitteraturen har för språkutveckling och kulturförståelse.

Språket är av grundläggande betydelse för lärandet och en väg till kunskap. Genom språket sker kommunikation med andra och genom läsning och eget skrivande tillägnar sig eleverna nya begrepp och lär sig att se sammanhang, tänka logiskt, granska kritiskt och värdera. Genom språket bildas kunskap och genom språket görs kunskapen synlig och hanterbar. Förmågan att reflektera över, förstå, värdera och ta ställning till företeelser i omvärlden växer. Ämnet svenska som andraspråk har i samverkan med andra ämnen ett ansvar för att denna kunskapsutveckling sker och att eleverna ser en meningsfull helhet i sin utbildning, där den valda studieinriktningen är en utgångspunkt.

Att i tal och skrift kunna använda språket är således en förutsättning för studier och för att aktivt och med ansvar kunna delta i samhällslivet. Det är därför ett viktigt uppdrag för skolan att skapa goda möjligheter för elevernas språkutveckling. Inom ämnet svenska som andraspråk skall eleverna få rikligt med tillfällen att använda och utveckla sina färdigheter i att tala, lyssna, se, läsa och skriva och att möta olika texter och kulturyttringar.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i svenska som andraspråk sträva efter att eleven

uppfattar en helhet i sin utbildning och kan tillägna sig nya begrepp, förstå sammanhang och tillämpa sina kommunikativa färdigheter på svenska inom olika ämnen och kunskapsområden som är aktuella för den valda studieinriktningen,

fördjupar förståelsen av språkets betydelse för identiteten och utvecklar förmåga att reflektera över sin tvåspråkighet,

utvecklar en språklig säkerhet i tal och skrift, vill, vågar och kan uttrycka sig på svenska i många olika sammanhang samt genom skrivandet och talet erövrar medel för tänkande, lärande, kontakt och påverkan,

utvecklar sin förmåga att bearbeta sina texter utifrån egen värdering och andras råd, breddar sin stilistiska förmåga och får pröva olika texttyper och konstnärliga uttrycksmedel,

fortsätter att utveckla den egna läskunnigheten på svenska, så att förmågan att tolka, kritiskt granska och analysera olika slag av texter, såväl skrift- som bildbaserade, svarar mot de krav som ställs i ett komplicerat och informationsrikt samhälle,

utvecklar sin förmåga att söka, sovra och bearbeta information från såväl muntliga som tryckta och digitala källor,

utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att tillägna sig skönlitteratur i skilda former från olika tider och kulturer och stimuleras till att söka sig till litteratur och bildmedier som en källa till kunskap och glädje,

får möjlighet att utveckla en beläsenhet i centrala svenska och internationella verk och att tillägna sig kunskap om författarskap, epoker och idéströmningar i kulturer från olika tider,

i dialog med andra på svenska uttrycker tankar, känslor och åsikter och reflekterar över existentiella och etiska frågor och fördjupar sin förståelse för människor med andra levnadsförhållanden och från andra kulturer och även gör jämförelser med sin egen kulturbakgrund,

genom olika texter och medier blir förtrogen med grundläggande demokratiska, humanistiska och etiska värden men också medveten om destruktiva krafter att reagera emot,

utvecklar kunskap om det svenska språket, dess ständigt pågående utveckling, dess uppbyggnad, ursprung och historia samt utvecklar förståelse för varför människor skriver och talar olika,

utvecklar förmåga att göra jämförelser mellan sitt modersmål och det svenska språket,

förvärvar insikt i hur lärande går till, särskilt med avseende på språkets roll, och lär sig att på egen hand och tillsammans med andra använda erfarenheter, tänkande och språkliga färdigheter för att bilda och befästa kunskaper,

utvecklar kunskap om andraspråksinläring och förmåga att inventera och beskriva sina kunskaps- och färdighetsbehov samt planera och utvärdera sin inläring.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Inläringen av ett nytt språk är en långsiktig process som fortsätter även efter det att eleven avslutat sina studier. I ämnet svenska som andraspråk ingår därför att ge eleverna möjlighet att tillägna sig metoder och verktyg för andraspråksinläring, så att de själva kan ta ansvar för att vidareutveckla sitt språk för att uppnå i det närmaste förstaspråksnivå i svenska. Därmed kan ämnet svenska som andraspråk även stödja utveckling mot aktiv tvåspråkighet.

Ämnet svenska som andraspråk karaktäriseras av att inläringen av språket sker i det land där språket talas. Den omgivande svenskspråkiga miljön är en outtömlig resurs för ämnet. Med omgivningens talade och skrivna svenska som utgångspunkt finns stora möjligheter att utveckla goda inlärningsstrategier, så att en fortlöpande utveckling av kunskaper i svenska sker.

Ämnets huvudsakliga innehåll är språk och språkutveckling. De språkliga aktiviteterna att lyssna, tala, läsa och skriva på svenska ger kurserna deras struktur. Ämnet präglas av elevernas behov av att kunna kommunicera på svenska i krävande sammanhang. I högre grad än i svenska som modersmål ingår att lyssna, medvetet bygga upp ett rikt ordförråd, öka sin förståelse av grundläggande begrepp, lära sig avancerade begrepp och strukturer samt öva uttal för att kunna göra sig förstådda vid och förstå även en analyserande och utredande framställning.

Viktiga kunskapsområden är det svenska språket och den svenska litteraturen, med utblickar mot världslitteraturen. Att tillägna sig och bearbeta texter behöver inte alltid innebära läsning utan även avlyssning, film, video etc. Ett vidgat textbegrepp innefattar förutom skrivna och talade texter även bilder. Studiet av svenska texter i vid bemärkelse bidrar till kunskaper om svensk kultur och svenskt samhällsliv.

Ett kontrastivt perspektiv är centralt i utbildningen i svenska som andraspråk dvs. jämförelser mellan det svenska språket och elevernas modersmål samt mellan kulturella och samhälleliga förhållanden i Sverige och i ursprungslandet. Inom ämnet finns teoretisk kunskap om andraspråksinläring.

Innehållet i ämnet svenska som andraspråk kan inte delas upp i moment som bygger på varandra i en given turordning. Karaktäristiskt för ämnet är att den språkutvecklande undervisningen måste följa en cyklisk progression, varvid kunskaperna om språkets olika komponenter, kultur och samhälle kontinuerligt vidgas och fördjupas under hela skoltiden.

Kärnämnet svenska som andraspråk är uppdelat i två kurser, Svenska som andraspråk A och Svenska som andraspråk B. De tre karaktärsämneskurser som ingår i ämnet svenska kan studeras

även av elever med svenska som andraspråk: Svenska C & muntlig och skriftlig kommunikation, Litteratur och litteraturvetenskap samt Litterär gestaltning.

Kursen *Svenska som andraspråk A* bygger vidare på utbildningen i grundskolan eller motsvarande kunskaper och skall öka elevernas tilltro till den egna språkliga förmågan på sitt andraspråk. Tyngdpunkten ligger på elevens behov att kommunicera i tal och skrift på svenska, att tillämpa och vidareutveckla sin förmåga att läsa, lära och tänka. Läsning för lust och glädje, för självkänedom och för att vara en väg till förståelse av livet i Sverige ingår. Kursen skall öka elevernas tilltro till den egna förmågan att uttrycka sig på svenska. Den språkliga förmågan skall i olika arbets- och kommunikationsformer utvecklas till ett allt bättre redskap för tänkande och lärande genom att eleverna bereds tillfälle att arbeta med det svenska språket på ett undersökande och experimenterande sätt. Eleverna skall ges tillfälle att fördjupa sig inom något område i ämnet svenska som andraspråk efter egna behov och vald studieinriktning. En sådan fördjupning kan t.ex. gälla att utveckla sin uttrycksförmåga i tal eller skrift, att sätta sig in i ett fackspråk eller ett visst slags texter som anknyter till studieinriktningen. Svenska som andraspråk A är en kärnämneskurs som alternativ till Svenska A.

Kursen *Svenska som andraspråk B* breddar och fördjupar innehållet i Svenska som andraspråk A. Utifrån vald studieinriktning och egna behov får eleverna möjligheter att vidareutveckla sin språkliga förmåga. Läsning enligt elevernas önskemål ingår även i Svenska som andraspråk B, men litterära och andra texter fokuseras tydligare som kunskapskällor. Perspektivet vidgas ytterligare mot historien, samhället och framtiden. Svenska som andraspråk B har en mer analytisk inriktning, där både skrivandet och det förberedda talandet ingår med samlande av material, planering, bearbetning och utformning av egna texter. Vid sidan av utredande och analytiskt skrivande skall eleverna också få utveckla sitt personliga skrivande. Svenska som andraspråk B är en kärnämneskurs som alternativ till Svenska B.

Bilaga 2- Lpf94 Kursplan för SVA1201 - Svenska som andraspråk A

Inrättad 2000-07 SKOLFS: 2000:3

100 poäng

Ämne:

Svenska som andraspråk

Mål

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

vilja och våga använda det svenska språket för muntlig och skriftlig kommunikation i skiftande sammanhang och situationer

ha ett så rikt ordförråd att hon med hjälp av detta kan klart och tydligt förmedla åsikter, erfarenheter och iakttagelser i tal och skrift på ett sätt som är anpassat till situationen och mottagaren

kunna tillgodogöra sig det väsentliga i en text som är relevant för eleven själv och för den valda studieinriktningen och för eleven som samhällsmedborgare

kunna, med tydligt uttal och god språkbehandling, samtala om och diskutera aktuella frågor och sociala och kulturella företeelser, beskriva erfarenheter av sin kultur och jämföra med den svenska kulturen

kunna förstå längre muntliga och skriftliga framställningar och uppfatta hur språket anpassas till situation och mottagare

kunna använda skrivandet som ett medel för att utveckla tänkande och lärande

kunna formulera egna tankar och iakttagelser och göra egna bedömningar exempelvis vid läsning av texter av olika slag från olika tider och kulturer

kunna tillämpa grundläggande regler för språkets bruk och byggnad samt vara medveten om skillnader mellan talat och skrivet språk

kunna inhämta, värdera och ta ställning till information och kunskaper från bibliotek och databaser samt kunna använda datorer för att skriva och kommunicera

kunna använda lexikon, uppslagsböcker och digitala hjälpmedel som informationskällor

ha fördjupat sina kunskaper inom något område av ämnet svenska som andraspråk utifrån intressen, behov eller vald studieinriktning.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänt

Eleven kommunicerar muntligt och skriftligt och gör sig förstådd i både formella och informella sammanhang med ett för situationen tillräckligt ordförråd.

Eleven deltar i olika muntliga aktiviteter utan att uttal och grammatik försvårar förståelsen.

Eleven återger med stöd av ledfrågor innehållet i muntliga och skriftliga framställningar av skiftande slag och svårighetsgrad.

Eleven utnyttjar språkliga handböcker, använder sig i tal och skrift av grundläggande regler för språkets bruk och byggnad samt skiljer på talat och skrivet språk.

Eleven formulerar egna tankar och iakttagelser och jämför med stöd av ledfrågor texter från olika tider och kulturer.

Eleven gör enklare informationssökningar på bibliotek och i databaser och reflekterar över källornas tillförlitlighet.

Eleven använder dator för att producera egna texter och för att kommunicera med andra.

Kriterier för betyget Väl godkänt

Eleven kommunicerar muntligt med tydligt uttal och god språkbehandling och anpassar sig till situation och mottagare.

Eleven sammanfattar huvuddragen i muntliga och skriftliga framställningar av skiftande slag, kommenterar såväl skönlitterära som saklitterära texter samt relaterar dessa till sina kunskaper och erfarenheter.

Eleven skriver på ett relativt korrekt sätt texter av olika slag, använder ett ordval med avsedd abstraktionsnivå, varierar meningsbyggnaden samt disponerar så att tankegången klart framgår.

Eleven tillämpar i sitt skrivande sina kunskaper om hur en skrivprocess går till.

Eleven visar initiativ vid valet av olika slags informationskällor och resonerar om källornas tillförlitlighet.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänt

Eleven visar språklig säkerhet och använder språket med känsla för stilistiska valörer i olika situationer.

Eleven befäster och utvidgar sitt ordförråd och förbättrar sin språkliga förmåga vad gäller språkriktighet och användning av idiomatiska uttryck.

Eleven läser olika slags texter och relaterar dessa till svenska förhållanden och till sina erfarenheter och upplevelser.

Bilaga 3 Kursplan inom Lgy11

Ämne - Svenska som andraspråk

Ämnet svenska som andraspråk ger elever med annat modersmål än svenska möjlighet att utveckla sin kommunikativa språkförmåga. Ett rikt språk är en förutsättning för att inhämta ny kunskap, klara vidare studier och ta aktiv del i samhälls- och arbetslivet. Det är också genom språket som vi uttrycker vår personlighet och interagerar med andra människor i olika situationer. Ämnet bidrar till att eleverna stärker sin flerspråkiga identitet och tillit till sin egen språkförmåga, samtidigt som de får en ökad respekt för andras språk och andras sätt att uttrycka sig.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet svenska som andraspråk ska syfta till att eleverna utvecklar färdigheter i och kunskaper om det svenska språket. Eleverna ska också ges möjlighet att reflektera över sin egen flerspråkighet och sina förutsättningar att erövra och utveckla ett funktionellt och rikt andraspråk i det svenska samhället.

I undervisningen ska eleverna få rikligt med tillfällen att möta, producera och analysera muntligt och skriftligt språk. Skönlitteratur, texter av olika slag, film och andra medier ska användas som källa till insikter om andras erfarenheter, tankar och föreställningsvärldar, och för att ge eleverna en möjlighet att utveckla ett varierat och nyanserat språk. Innehållet ska väljas så att elevernas tidigare erfarenheter och kunskaper tas till vara.

Flerspråkighet är en tillgång för såväl individen som samhället, och genom att jämföra språkkunskaper och språkliga erfarenheter med andra ska eleverna ges möjlighet att utveckla en bättre förståelse av vilken funktion språket har för kommunikation, tänkande och lärande.

Undervisningen i ämnet svenska som andraspråk ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

1. Förmåga att kommunicera i tal och skrift och anpassa språket till ämne, syfte, situation och mottagare.
2. Förmåga att använda ett rikt ordförråd på ett sätt som är relevant för sammanhanget.
3. Kunskaper om det svenska språkets uppbyggnad och språkliga normer, dvs. hur ord, fraser och satser är uppbyggda samt hur dessa samspelar.
4. Förmåga att strukturera, referera, värdera och kritiskt granska innehållet i muntligt och skriftligt språk.
5. Förmåga att läsa och reflektera över texter av olika slag.
6. Förmåga att läsa och reflektera över skönlitteratur i skilda former och från olika delar av världen.
7. Kunskaper om språk och språklig variation samt förmåga att reflektera över språkanvändning och attityder till olika språkbruk.

8. Förmåga att jämföra det svenska språket med det egna modersmålet och andra språk som eleven har färdigheter i, samt förmåga att reflektera över den egna språkinläringen.

Kurser i ämnet

- Svenska som andraspråk 1, som bygger på de kunskaper grundskolan ger eller motsvarande.
- Svenska som andraspråk 2, som bygger på kursen svenska som andraspråk 1.
- Svenska som andraspråk 3, som bygger på kursen svenska som andraspråk 2.

[[Visa/Dölj](#)]

Svenska som andraspråk 1, 100 poäng

Kurskod: SVASVA01

Kursen svenska som andraspråk 1 omfattar punkterna 1—8 under rubriken Ämnets syfte.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Strategier för att förstå och göra sig förstådd i samtal och diskussioner. Deltagande i samtal och diskussioner, där språk, innehåll och disposition anpassats till ämne, syfte, situation och mottagare, och där argument används för att tydliggöra egna åsikter och bemöta andras argument.
- Skriftlig framställning av texter för kommunikation och reflektion. Strategier för att skriva olika typer av texter som är anpassade efter ämne, syfte, situation och mottagare. Textuppbyggnad, textmönster och språkliga drag i framför allt berättande, beskrivande och argumenterande texter. Referat- och citatteknik samt hänvisningar till olika källor.
- Svenska språkets ordförråd och struktur i olika kommunikationssituationer.
- Läsning av och samtal om texter som används i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv.
- Läsning av och samtal om modern skönlitteratur författad av såväl kvinnor som män som ger inblick i olika kulturer, allmänmänskliga teman och svenska referensramar.
- Språklig variation i Sverige och i det svenska språket, med tonvikt på hur språkvariationen hänger samman med till exempel ursprung och bostadsort, ålder, kön och social bakgrund. Attityder till språklig variation. Skillnader mellan formellt och informellt språkbruk samt talat och skrivet språk.
- Jämförelse mellan svenska språket och elevens modersmål.
- Reflektion över språkinläring, med tonvikt på hur muntliga situationer och texter kan användas för att bygga upp ordförrådet och utveckla språket.

Kunskapskrav

Betyget E

Eleven kan samtala om ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete, och anpassar **till viss del** sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare. Eleven kan göra muntliga presentationer där sammanhanget är lätt att följa. Eleven kan skriva olika typer av texter som är sammanhängande och begripliga och i huvudsak följer normerna för den valda texttypen. Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärskningen är tillräckligt god för att den skriftliga och muntliga kommunikationen **inte ska hindras annat än i undantagsfall**.

Eleven kan **översiktligt** återge det huvudsakliga innehållet i muntliga och skriftliga framställningar som förekommer i vardagen, samhället, studierna och arbetet. Eleven kan värdera och kritiskt granska innehållet med **enkla** omdömen. Eleven kan **översiktligt** redogöra för innehållet i enkla texter av olika slag och modern skönlitteratur. Eleven kan anpassa sin läsning efter texttypen och visar genom exempel skillnaden mellan berättande, beskrivande, återgivande, instruerande och argumenterande drag. Eleven kan **med viss säkerhet** använda andras texter som mönster i sin egen språkproduktion.

Eleven kan göra **enkla** reflektioner över hur språklig variation hänger samman med talare, syfte och kommunikationssituation samt hur språk i olika situationer kan ha olika status. Eleven ger också exempel på språkliga drag som är typiska för tal- och skriftspråk. Dessutom kan eleven **översiktligt** redogöra för likheter och skillnader mellan svenska och sitt eget modersmål. Eleven kan göra **enkla** reflektioner över sin egen språkanvändning samt kan **med viss säkerhet** använda olika strategier för att utveckla sitt eget lärande.

Betyget D

Betyget D innebär att kunskapskraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Betyget C

Eleven kan samtala om ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete, och **till viss del** anpassa sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare. Eleven kan göra muntliga presentationer där sammanhanget är lätt att följa. **I dessa kan eleven lyfta fram huvudtanken och stöder den med exempel.** Eleven kan skriva olika typer av texter som är sammanhängande, begripliga och **välstrukturerade** och i huvudsak följer normerna för den valda texttypen. **Eleven kan delvis anpassa stilen till texttypen.** Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärskningen är tillräckligt god för att den skriftliga och muntliga kommunikationen **inte ska hindras. När ordförrådet inte räcker till kan eleven visa prov på någon strategi för att uttrycka sig på annat sätt.**

Eleven kan **översiktligt och med viktiga detaljer** återge det huvudsakliga innehållet i muntliga och skriftliga framställningar som förekommer i vardagen, samhället, studierna och arbetet.

Eleven kan värdera och kritiskt granska innehållet med **enkla** omdömen. Eleven kan **översiktligt** redogöra för innehållet i enkla texter av olika slag och modern skönlitteratur. Eleven kan anpassa sin läsning efter texttypen samt visar genom exempel, **och förklarar med dessa som utgångspunkt**, skillnaden mellan berättande, beskrivande, återgivande, instruerande och argumenterande drag. Eleven kan **med viss säkerhet** anpassa andras texter som mönster i sin egen språkproduktion.

Eleven kan göra **välgrundade** reflektioner över hur språklig variation hänger samman med talare, syfte och kommunikationssituation samt hur språk i olika situationer kan ha olika status. Eleven ger också exempel på språkliga drag som är typiska för tal- och skriftspråk. Dessutom kan eleven **utförligt** redogöra för likheter och skillnader mellan svenska och sitt eget modersmål. Eleven kan göra **välgrundade** reflektioner över sin egen språkanvändning samt kan **med viss säkerhet** använda olika strategier för att utveckla sitt eget lärande.

Betyget B

Betyget B innebär att kunskapskraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Betyget A

Eleven kan samtala om **komplexa** ämnen som rör vardag, samhälle, studier och arbete, och kan **till stor del** anpassa sitt språk efter ämne, syfte, situation och mottagare. Eleven kan göra muntliga presentationer där sammanhanget är lätt att följa. **I dessa kan eleven effektivt lyfta fram huvudtanken och stöder den med exempel.** Eleven kan skriva olika typer av texter, **även om komplexa ämnen**, som är sammanhängande, begripliga, **detaljrika och välstrukturerade** och i huvudsak följer normerna för den valda texttypen. **Eleven kan delvis anpassa stilen till texttypen och läsaren.** Ordförrådet, uttalet och den grammatiska behärsningen är tillräckligt god för att den skriftliga och muntliga kommunikationen **ska fungera väl. När ordförrådet inte räcker till kan eleven visa prov på olika slags strategier för att uttrycka sig på annat sätt.**

Eleven kan **med viktiga detaljer och nyanser** återge det huvudsakliga innehållet i muntliga och skriftliga framställningar som förekommer i vardagen, samhället, studierna och arbetet. Eleven kan värdera och kritiskt granska innehållet med **nyanserade** omdömen. Eleven kan redogöra för innehållet i enkla texter av olika slag och modern skönlitteratur samt **relatera innehållet till egna erfarenheter och allmänmänskliga och samhällseliga förhållanden.** Eleven kan anpassa sin läsning efter texttypen samt visar genom exempel, **och förklarar med dessa som utgångspunkt**, skillnaden mellan berättande, beskrivande, återgivande, instruerande och argumenterande drag. Eleven kan **med säkerhet** använda andras texter som mönster i sin egen språkproduktion.

Eleven kan göra **välgrundade och nyanserade** reflektioner över hur språklig variation hänger samman med talare, syfte och kommunikationssituation samt hur språk i olika situationer kan ha olika status. Eleven ger också exempel på språkliga drag som är typiska för tal- och skriftspråk. Dessutom kan eleven **utförligt och nyanserat** redogöra för likheter och skillnader mellan svenska och sitt eget modersmål. Eleven kan göra **välgrundade och nyanserade** reflektioner

över sin egen språkanvändning samt kan **med säkerhet** använda olika strategier för att utveckla sitt eget lärande. **Dessa använder eleven också för att dra slutsatser om hur språk används**